

Asia: VN/20323/2020

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista sote-uudistuksesta johtuen (Sote100)

Valitkaa jompikumpi alla olevista vaihtoehdoista

Lausunnonantajalla on lausuttavaa esitysluonnoksesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä

Eri ministeriöissä valmistellaan parhaillaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtäviä muutoksia hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä (HE 241/2020 vp) johtuen. Ministeriöt ovat pyytäneet eri tahoilta lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi. Myös muut kuin jakelussa mainitut tahot voivat antaa asiassa lausuntonsa. Rikosseuraamuslaitokselta eri ole erikseen pyydetty lausuntoa, mutta Rikosseuraamuslaitos on havainnut tarpeen saattaa eräät seikat valmistelijoiden tietoon.

Lausunto

Luonnoksessa ehdotetaan teknisiä muutoksia eri hallinnonalojen lainsäädäntöön hyvinvointialueiden perustamisesta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksesta johtuen. Näillä muutoksilla päivitetäisiin eri hallinnonalojen lainsäädäntö vastaamaan uutta rakenteellista toimintakenttää ja järjestämisvastuuta. Esityksen tavoitteena ei ole puuttua lainsäädäntöön sisällöllisesti Uudenmaan erillisratkaisua lukuun ottamatta.

Hallituksen esitysluonnokseen on kartoitettu lainkohtia, joiden viittaukset palveluita järjestäviin viranomaistahoihin tulee muuttaa, mikäli sote-esitys hyväksytään eduskunnassa. Kyse on siten pääosin teknisistä muutoksista, joissa sote-palveluihin ei enää viitattaisi kunnan palveluina. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan osalta on tunnistettu muutostarve vankeuslain 4 luvun 7 §:n 2 momentissa, yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:ssä ja 9 §:ssä sekä

yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 12 §:ssä ja 71 §:ssä. Näissä olisi tarpeen muotoilla viranomaiset tai palvelut sote-uudistuksen jälkeistä aikaa ajatellen uudella tavalla.

Eduskunnan käsittelyssä on tällä hetkellä hallituksen esitys laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta (HE 246/2020 vp), jossa on esitetty muutoksia muun ohella vankeuslain 4 luvun 7:ään sekä yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:ään. Näissä muutoksissa ei ole tarkoitus puuttua käytännön yhteistyöhön Rikosseuraamuslaitoksen ja muiden viranomaisten välillä eikä kustannusten jakoon viranomaisten välillä. Muutoksissa on kyse Rikosseuraamuslaitoksen uuden tietojärjestelmän käyttöönotosta ja toimintatapojen kehittämisestä, muun muassa rangaistusajan suunnitelman prosessien sujuvoittamisesta. Hallituksen esityksessä HE 246/2020 on ehdotettu kokonaan uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä menettelyllisiä muutoksia kaikkiin seuraamuslajeja koskeviin lakeihin (vankeuslaki, tutkintavankeuslaki, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettu laki, valvotusta koevapaudesta annettu laki ja, yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annettu lakia). Teknisten Sote100 -lakimuutosten jatkovalmistelussa on syytä huomioida HE 246/2020, koska esimerkiksi vankeuslain 4 luvun 7 §:n 2 momentissa säännellyt asiat olisivat jatkossa pykälän 3 momentissa.

Tässä Sote100 -esitysluonnoksessa vankeuslain 4 luvun 7 §:n 2 momenttia on ehdotettu muutettavaksi sisällöllisesti siten, että ilmaisu ”vangin koti- tai asuinkunnan sosiaali-, terveys-, asunto- ja työvoimaviranomaisten” muuttuisi muotoon ”niiden viranomaisten kanssa, jotka vangin koti- tai asuinkunnan perusteella vastaavat hänen sosiaali-, terveys-, asunto- ja työvoimapalveluistaan samoin kuin muiden viranomaisten sekä yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa”. Rikosseuraamuslaitos pitää ehdotettua muotoilua onnistuneena. Vielä tulisi kuitenkin varmistaa esimerkiksi säännöskohtaisissa perusteluissa, ettei ilmaus sulje pois sellaisia valtiollisia palveluja, jotka eivät ole koti- tai asuinkunnasta riippuvaisia (esim. TE-palvelut tai talous- ja velkaneuvonta). Lienee tarkoitus, että maininta ”muut viranomaiset” viranomaisia tarkemmin yksilöimättä kattaa nämä valtiolliset palvelut. Kunta määrittää jatkossa sen hyvinvointialueen, jolla on velvollisuus järjestää lakisääteiset palvelut. Asumiseen liittyy jatkossa sekä hyvinvointialueen että kunnan palveluja.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 12 §:n 2 momentissa oleva viittaus kuntaan on ehdotettu muutettavaksi viittaukseksi hyvinvointialueeseen ja viittaus kunnan tehtävistä hyvinvointialueelle kuuluviksi tehtäviksi. Säännöskohtaisissa perusteluissa voisi täsmentää, miksi 12 §:n 1 momentin mainintaa ”yhdessä sosiaali- ja terveysviranomaisen kanssa” ei ole ehdotettu muutettavaksi viittaukseksi hyvinvointialueeseen, koska tämä jää epäselväksi. Lisäksi saman lain 71 §:ään on ehdotettu muutosta, jossa ”koti- ja asuinkunta” olisi jatkossa ”koti- tai asuinkunta”. Perustelujen mukaan tavoitteena on yhdenmukainen muotoilu vankeuslain 4 luvun 7 §:n ja yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n 4 momentin viittauksen ”koti- tai asuinkunta” kanssa ja muutos olisi tarpeen edellä mainitun 12 §: 2momentin muutoksen takia. Perusteluista ei kuitenkaan ilmene, miksi 71 §:ää ei ole ehdotettu muutettavaksi samalla tavalla viittaamaan kunnan sijaan hyvinvointialueeseen? Rikosseuraamuslaitos saattaa valmistelevien

viranomaisten harkittavaksi olisiko viittaus hyvinvointialueeseen 71 §:ssä parempi kuin viittaus asuin- tai kotikuntaan.

Lisäksi Rikosseuraamuslaitos jättää valmistelijoiden harkintaan, onko seuraavien säännösten osalta tarvetta arvioida vastaavia teknisiä muutostarpeita Sote100 -lakiehdotusten näkökulmasta:

Yhdyskuntaseuraamuksista annetun lain 31 §:ssä säädetään Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada eräitä tietoja tuomitusta salassapitosäännösten estämättä ”sosiaali- ja terveysviranomaisilta”. Kyseinen pykälä ehdotetaan kumottavaksi hallituksen esityksessä 246/2020.

Voimassaolevassa henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa on 28 §:n 2 momentissa säädetty tiedonsaantioikeudesta ”kunnan sosiaali- ja terveysviranomaisilta”. Pykälässä viitataan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettuun lakiin, jossa puolestaan vastaavat termit on ehdotettu muutettavan ”hyvinvointialueeksi”. Kuten edellä on tuotu esille, HE 246/2020 sisältää ehdotuksen kokonaan uudeksi laiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa. Uusi laki pohjautuu henkilötietojen käsittelyä koskevaan yleiseen lainsäädäntöön eli tietosuojasetukseen, tietosuojalakiin ja rikosasioiden tietosuojalakiin. Ehdotetussa laissa olisi yleissäännöksiä täydentävät, nimenomaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa koskevat säännökset, joiden periaatteet ovat yleisen tietosuojalainsäädännön mukaiset. Esimerkiksi tietojen luovuttaminen ja oikeus saada tietoja eri viranomaisilta on tarkoin säädetty. Koska ehdotettu uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaissa sisältää viittauksia eri viranomaisiin, kannattaa teknisten Sote100 -lakimuutosten jatkovalmistelussa huomioida kyseinen hallituksen esitys tältäkin osin.

Nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä annetun lain 5 §:n 2 momentissa on säädetty, että Rikosseuraamuslaitos hankkii ja kokoaa eräitä tietoja nuoresta rikosentekijästä ”sosiaaliviranomaisen kanssa”. Saman lain 9 §:ssä on säädetty Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta saada ”sosiaaliviranomaiselta” eräitä tietoja salassapitosäännösten estämättä seuraamusselvityksen laatimista varten. Tulisiko myös näissä kohdissa viitata hyvinvointialueeseen?

Lisäksi rikosseuraamuslainsäädännössä on myös asetustasolla lukuisia viittauksia eri viranomaisten väliseen yhteistyöhön tuomitun palveluiden järjestämisessä. Mikäli HE 246/2020 hyväksytään, tulevat lakimuutokset johtamaan myös lukuisiin asetusmuutoksiin, joiden valmistelu on jo aloitettu oikeusministeriön kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosastolla. Luotamme, että tarvittavat tekniset Sote 100 viittausmuutokset tullaan myös aikanaan huomioimaan myös asetuksissa. Tarvittaessa Rikosseuraamuslaitos voi myös toimittaa listauksen relevanteiksi arvioimistaan asetuspykälistä.

Pääjohtaja

Arto Kujala

Lakimies

Anna-Liisa Sandvik

Lausunto on esitelty sähköpostitse

Sandvik Anna-Liisa
Rikosseuraamuslaitos